

Met die processie werd in 's-Hertogenbosch de aflaatverstreking ingeluid, waarover we verder niets concreets vernemen, maar deze zal grotendeels volgens een vaststaand scenario zijn verlopen. Hoeveel weken duurde de actie in de Sint-Jan, waar observanten de biecht afnamen en aflaatbrieven op naam van de bisschop van Ferrara afgaven? Wie hadden de sleutels van de aflaatkist? Wanneer en hoe haalden Karels ambtenaren de kist leeg? Duidelijk is alleen dat Angelo het geld (minus ingehouden declaraties) uit de Bourgondische territoria indirect kreeg overgemaakt in de vorm van een kredietbrief ter

Literatuur

Aflaten en kruistochten

N. Paulus, *Geschichte des Ablasses im Mittelalter* III (Paderborn 1933; herdruk Darmstadt 2000), 166-188, vooral 172-173.
R. Vaughan, *Charles the Bold* (Londen 1970; herdruk: Woodbridge 2002), Inleiding, 48-50.

Hussieten en Boheemse kwestie

Er bestaat een uitgebreide literatuur over land en betrokken partijen, zie *Lexikon des Mittelalters* II (1983), 736-737 ad Brüdergemeinde en dl. v (1990), kol. 232-236 ad Hussiten; *Lexikon für Theologie und Kirche* v (1996), kol. 342-343; *Religion in Geschichte und Gegenwart. Handbuch für Theologie und Religionswissenschaft* III (Tübingen 2000), kol. 1961-1963. Jongste synthese F. Šmahel, *Die Hussitische Revolution*, Schriften MGH 43 (Hannover 2002; oorspronkelijke Tsjechische editie 1993). Met betrekking tot de hoofdfiguren: F. Heymann, *Georg of Bohemia. King of Heretics* (Princeton 1965); J. Hoensch, *Mathias Corvinus. Diplomat, Feldherr und Mäzen* (Graz 1998).

Hussietenaflaat en Den Bosch

Repertorium Germanicum IX-1: Paulus II (1464-1471). *Verzeichniss der in den päpstlichen Registern und Kameralakten vorkommenden Personen, Kirche und Orte des Deutschen Reiches*, bearb. H. Höing e.a. (Tübingen 2000), 38-41 nr. 251 op basis van Rome, Archivio Secreto Vaticano, Camera Apostolica [Rekenkamer] – Secretaria Camerae 222. Een volledige teksteditie geeft K. Fink, 'Der Kreuz-

waarde van het excessief hoge bedrag van 1995 gld. Wellicht bezocht Cialfis zelf toch nog kort 's-Hertogenbosch onderweg van Keulen naar Utrecht op 27 juni. Ook ditmaal is het de vraag of het ingezamelde geld wel voor het bestemde doel is gebruikt of heeft bereikt.

Met de afgedragen bijdragen, gestort tussen februari 1469 en juni 1471, maakten de toenmalige Bosschenaren niet alleen hun geloof in aflaten maar tevens hun orthodox standpunt kenbaar en lieten blijken notie te hebben van de situatie in Oost-Europa.

ablass gegen Georg Podiebrad in Süd- und Westdeutschland', in: *Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken* 24 (1932/33), 207-243, vooral 211-242. Studies: A. Esch, 'Aus dem Alltag eines Ablasskollektors. Eine Reise durch Deutschland, die Niederlande und Österreich anhand der Buchführung 1470-1472', in: *Päpste, Pilger, Pönitentiare. Festschrift für Ludwig Schmuigg zum 65. Geburtstag*, ed. A. Meyer (Tübingen 2004), 3-13. Zie ook E. Lasowski, *Beiträge zur Geschichte des spätmittelalterlichen Ablasswesens*, Breslauer Studien zur historischen Theologie II (Breslau 1929), vooral 42-73, alwaar uitvoeriger bronnenmateriaal.
A. van den Bichelaer, *Het Bossche notariaat in de Middeleeuwen (1317-1531)* (z.p., 1998), bijl. II, 61 ad 5,51 op basis van osa, inv.nr. 73 fol. 26ov. = Sassen nr. 1444: 26 febr. 1469: de Bossche notaris Johan Amelricksz legt een arbitrale uitspraak vast in een geschil over de volgorde van de verschillende kloostergemeenschappen in de processie; met belofte van die kloosters zich daaraan te houden: *ad predicandum (...) in hoc opido de Buscoducis et locis vicinis contra perfidissimam Hussitarum heresim, (...)*.
Fink a.w., 218 par. 37: (...) *ex cista que auctoritate apostolica contra Hussiticam perfidiam in ecclesia Buscoducensi locata fuerat, (...)*.
Vgl. aldaar, 228 voor recapitulatie van inkomsten volgens verloren bijlage bij de rekening: *Summantur infrascripte poste signate littera E monete provinciarum ducis Burgundie*.
En aldaar, 243 bij controle niet geaccepteerde declaratie voor een Bossche overnachting te stellen op 27 juni: *Item 27. iterum in Buscoducis hospiti fl. 1 alb. 7; item pro valet alb. 1.*

Bossche noot

Bohemers in Den Bosch

Koning Joris Podiebrad stuurde in 1465 baron Lev Rozmital op een diplomatieke missie om in West-Europa sympathie en steun te winnen voor de Boheemse zaak. Rozmital vertrok eind november uit Praag en keerde pas twee jaar later terug. Zijn tocht ging door Duitsland, Enge-

land, Frankrijk, Spanje en Italië, waarover reisverslagen zijn bewaard gebleven. Komend vanuit Zuid-Duitsland bracht hij oud en nieuw door in Keulen. In Geldern bezocht hij het Gelders hertogelijke hof. Vervolgens ging de baron richting Brussel, naar de Bourgondische hertog. De reis daarheen verliep via Grave en Mechelen. De Brabantse steden

's-Hertogenbosch en Lier moet hij in de eerste weken van januari 1466 zijn gepasseerd. Zo kregen Bosschenaren een hoogst ongebruikelijk schouwspel te zien: een Boheems adellijk reisgezelschap bestaande uit een veertigtal personen. G. Tetzl en Schaseck, *The Travels of Leo of Rozmital* ed. M. Letts, Hakluyt Society II-108 (Cambridge 1957).